

Budsjettarbeid i møte med demografiske endringer

— tillitsvalgtes arbeid med kommunebudsjettene

Ressurshettet er bokstavelig talt en ressurs. ©

Litt fra innholdsfortegnelsen

Her forklares begrep som:

Budsjettimpuls,

Korrigerende brutto enhetskostander

Korrigerende frie inntekter,

rammetilskudd,

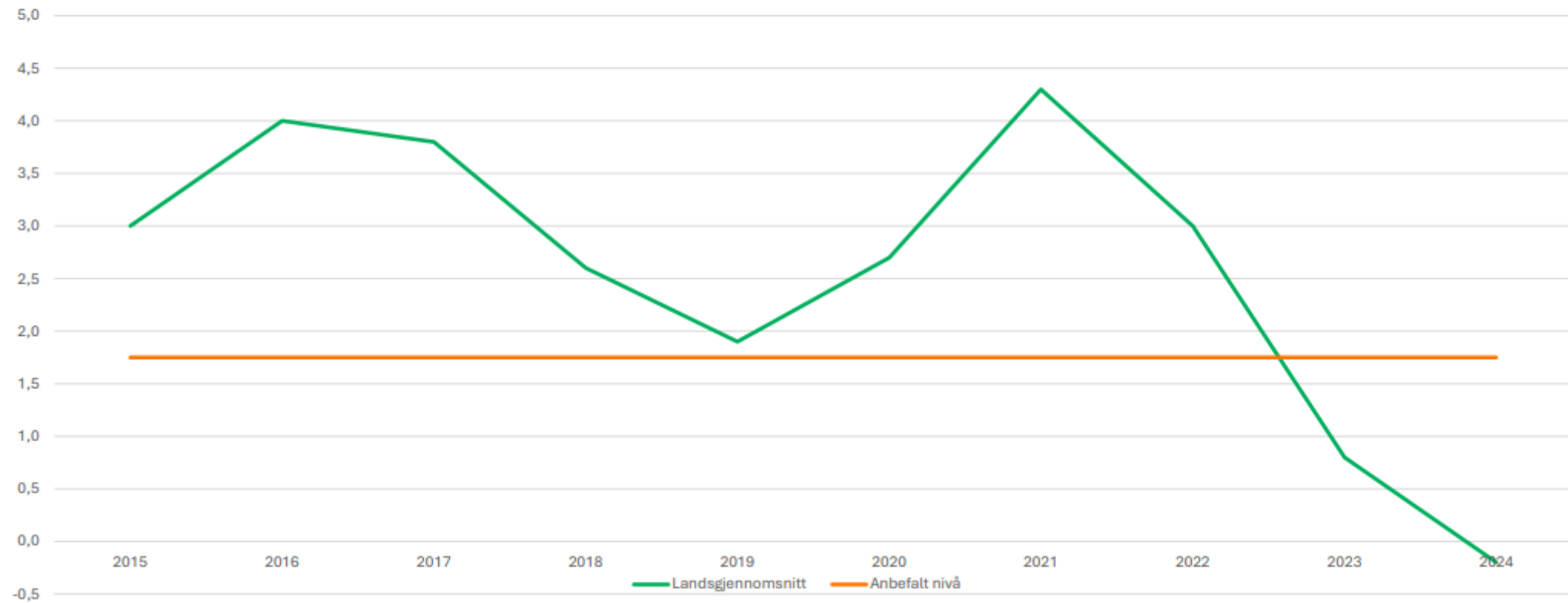
ressursfordelingsmodell

1. Innledning — tillitsvalgte og lokal påvirkningsarbeid
2. Nasjonalt budsjett og kommuneøkonomi — innretning på statsbudsjettet. Finansiering av private skoler og barnehager
3. Demografiske endringer — endringer i skole og barnehagestruktur
4. Ressursbestemmelser i lov og avtaleverk — bemanningenormer / kompetansekrav. Skjønnsmessige regler, når regler ikke følges
5. Tillitsvalgte og den kommunale budsjettprosessen — tips til politisk påvirkningsarbeid lokalt
6. Vedlegg: Ordliste

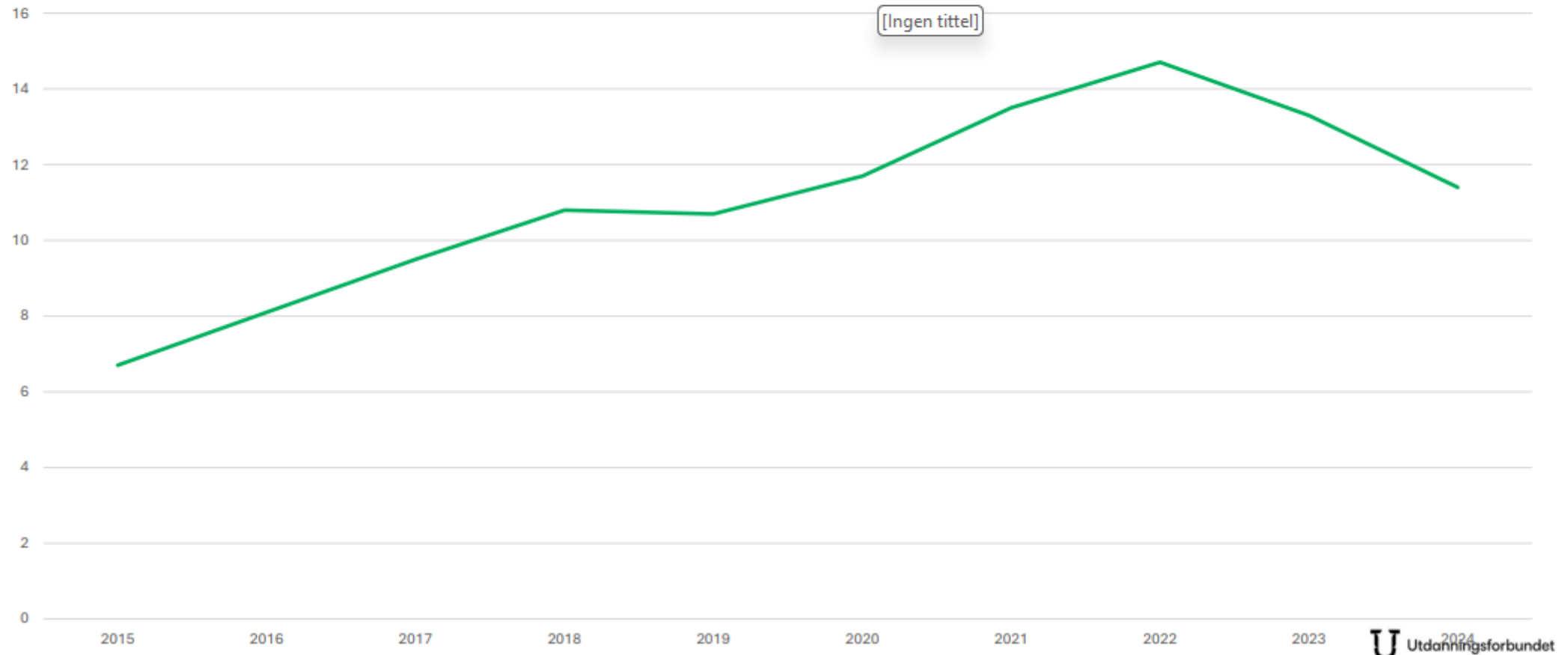
Status kommuneøkonomi

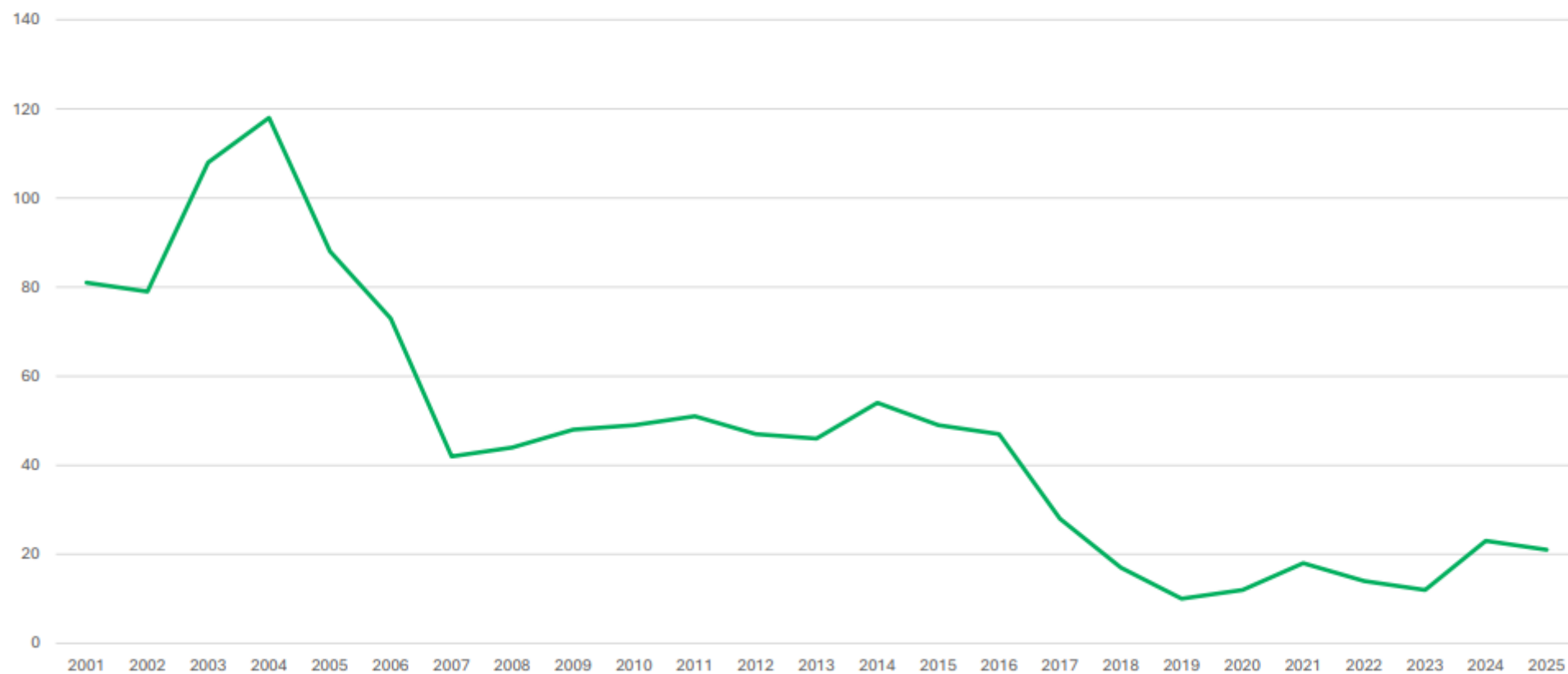
Netto driftsresultat, konsern, pst. av driftsinntekter

Disposisjonsjonsfond i prosent av inntekter

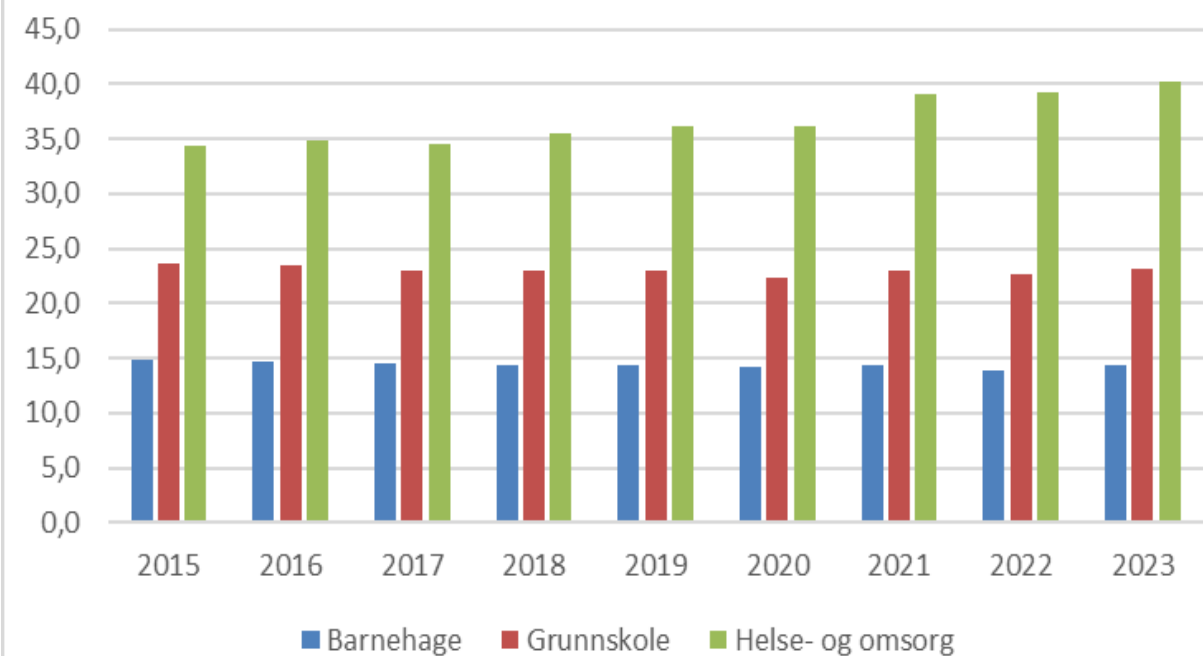

Antall kommuner på ROBEK

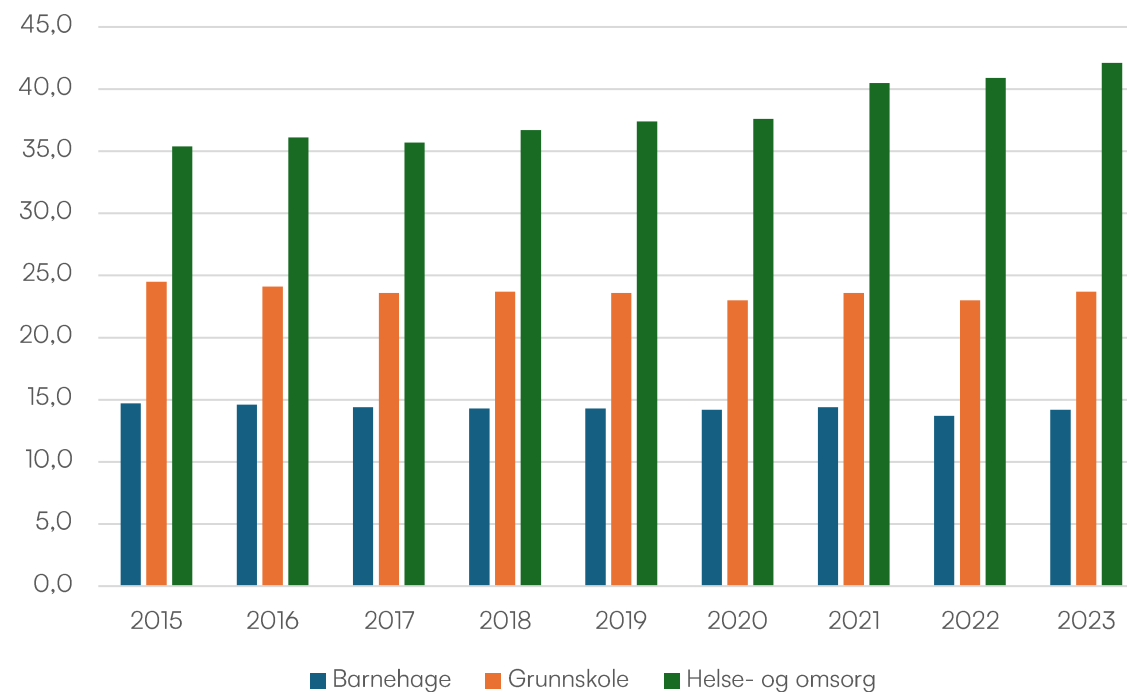

Økt ressursbruk til helse- og omsorg

Andel av totale utgifter (landet)

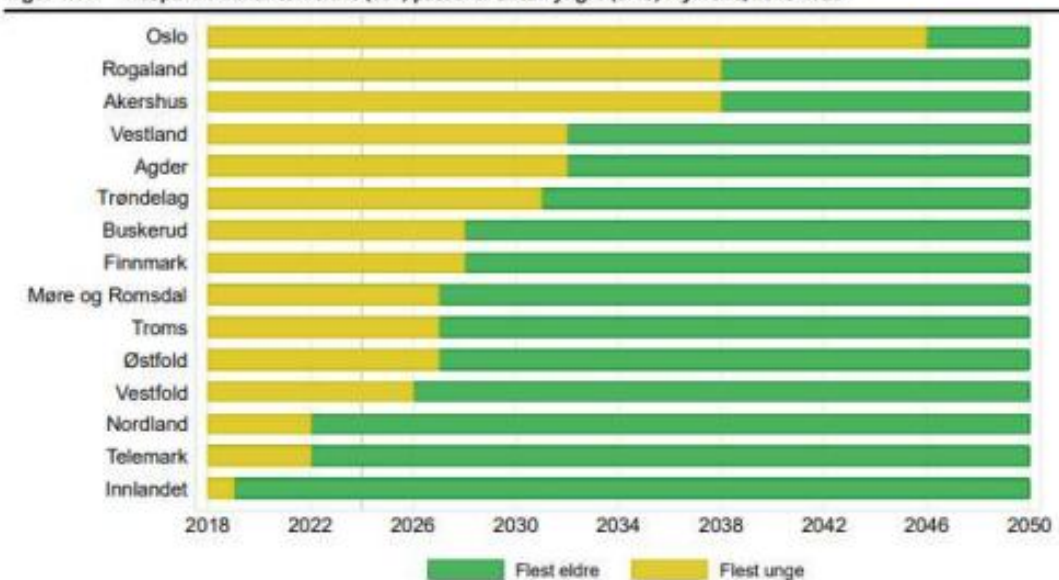
Andel av totale utgifter (landet uten Oslo)

Sterk aldring i distriktene

- Distriktskommunene har en betydelig andel eldre allerede nå, og denne andelen forventes å øke ytterligere.
- I enkelte regioner i landet er det allerede flere eldre enn yngre innbyggere.
- Tre fylker har allerede nådd dette stadiet:
 - Innlandet
 - Telemark
 - Nordland
- Vestfold antas å ha en befolkning med flere eldre enn yngre innen 2026.

Figur 1.11 Tidspunkt når antall eldre (65+) passerer antall yngre (0-19) i fylkene, 2018-2050

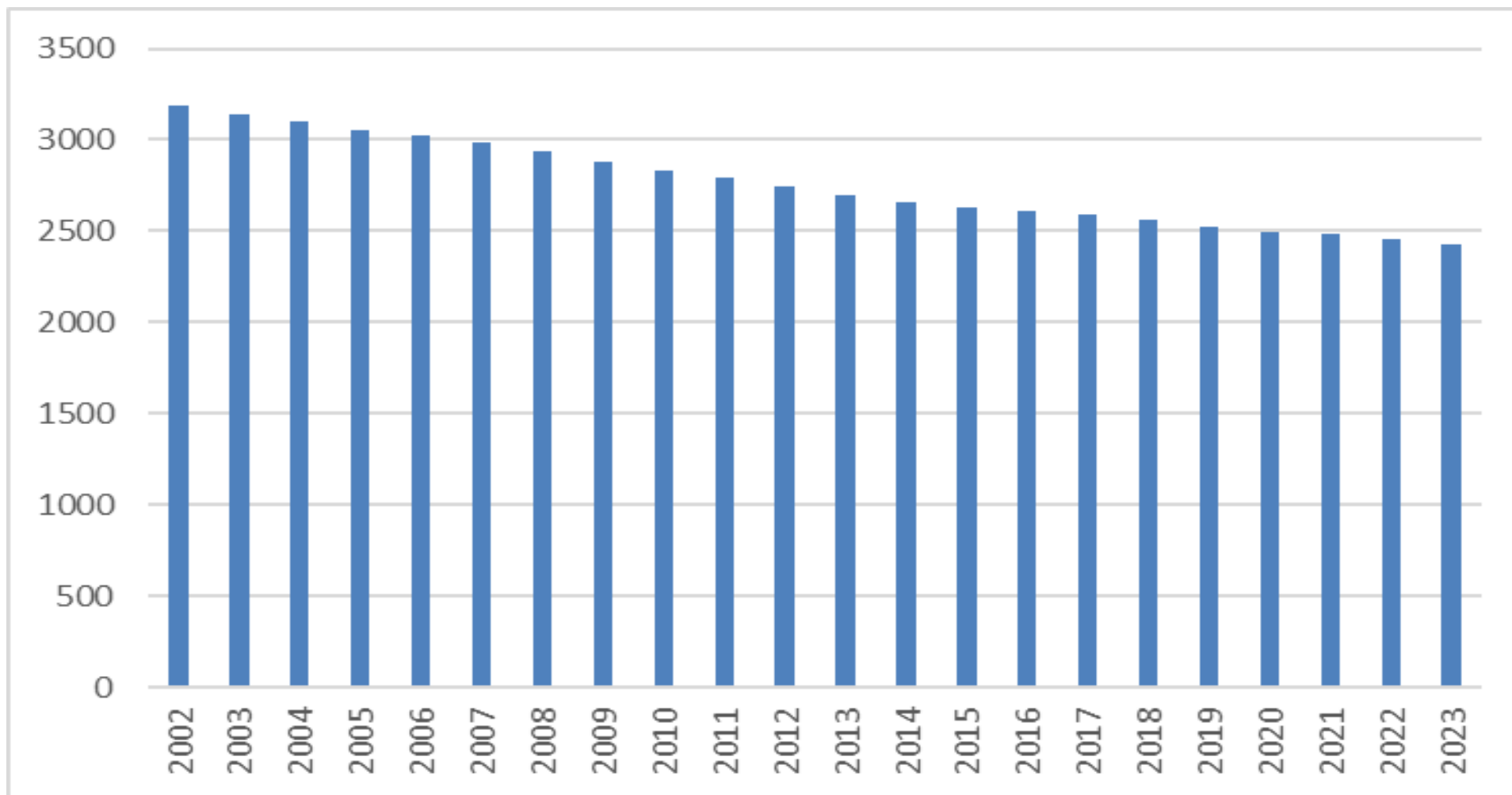

Framsåtte tall er hentet fra hovedalternativet (IMMM).

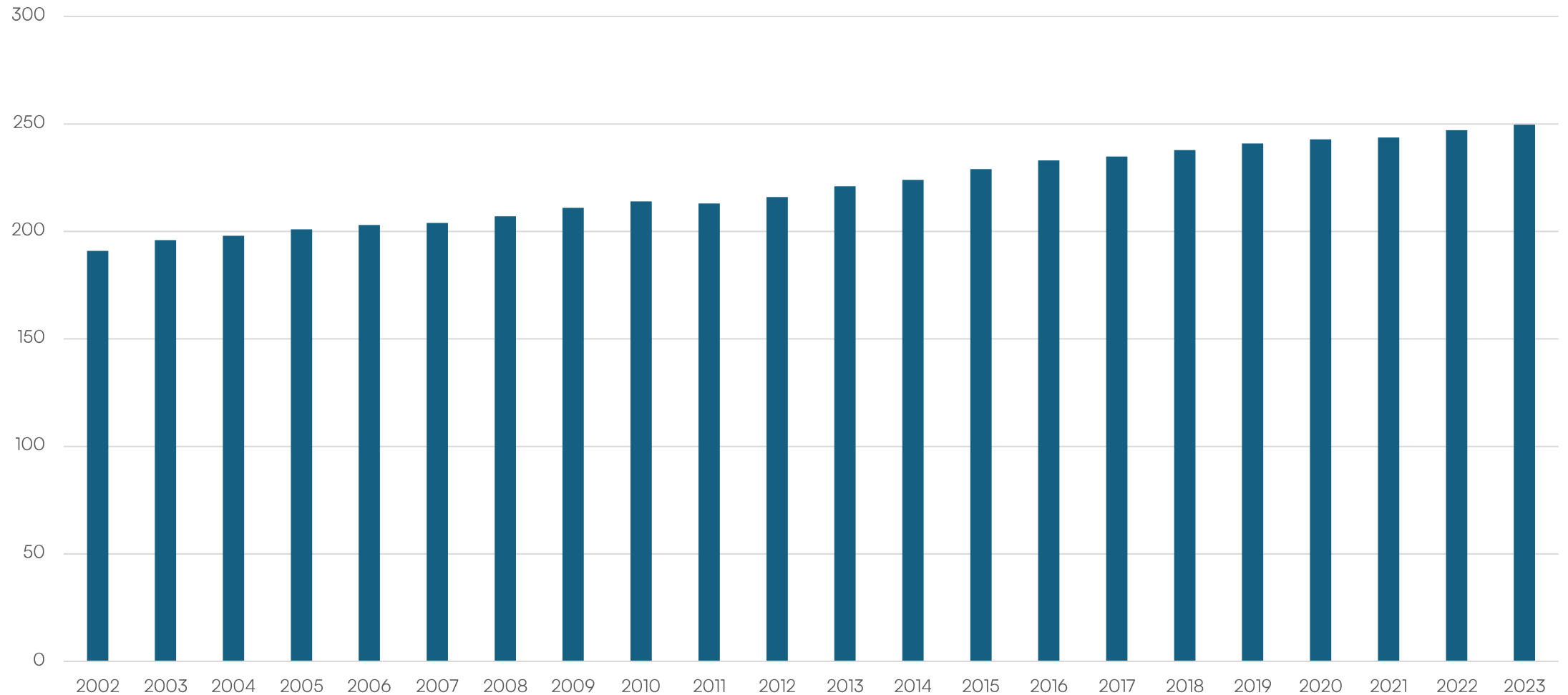
Sentrale indikatorer for å vurdere ressursbruk

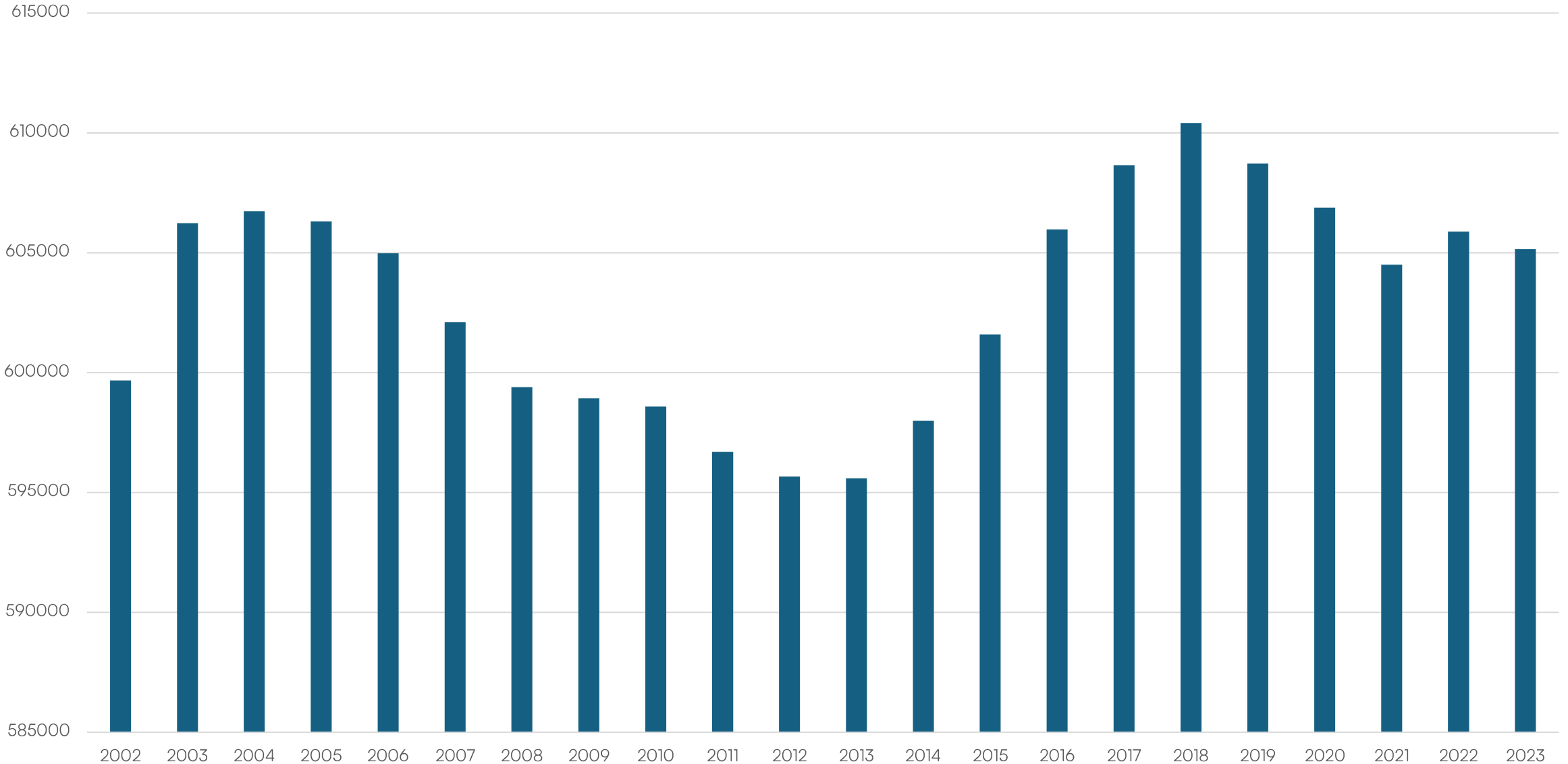
Antall kommunale grunnskoler

Antall elever per kommunale grunnskole

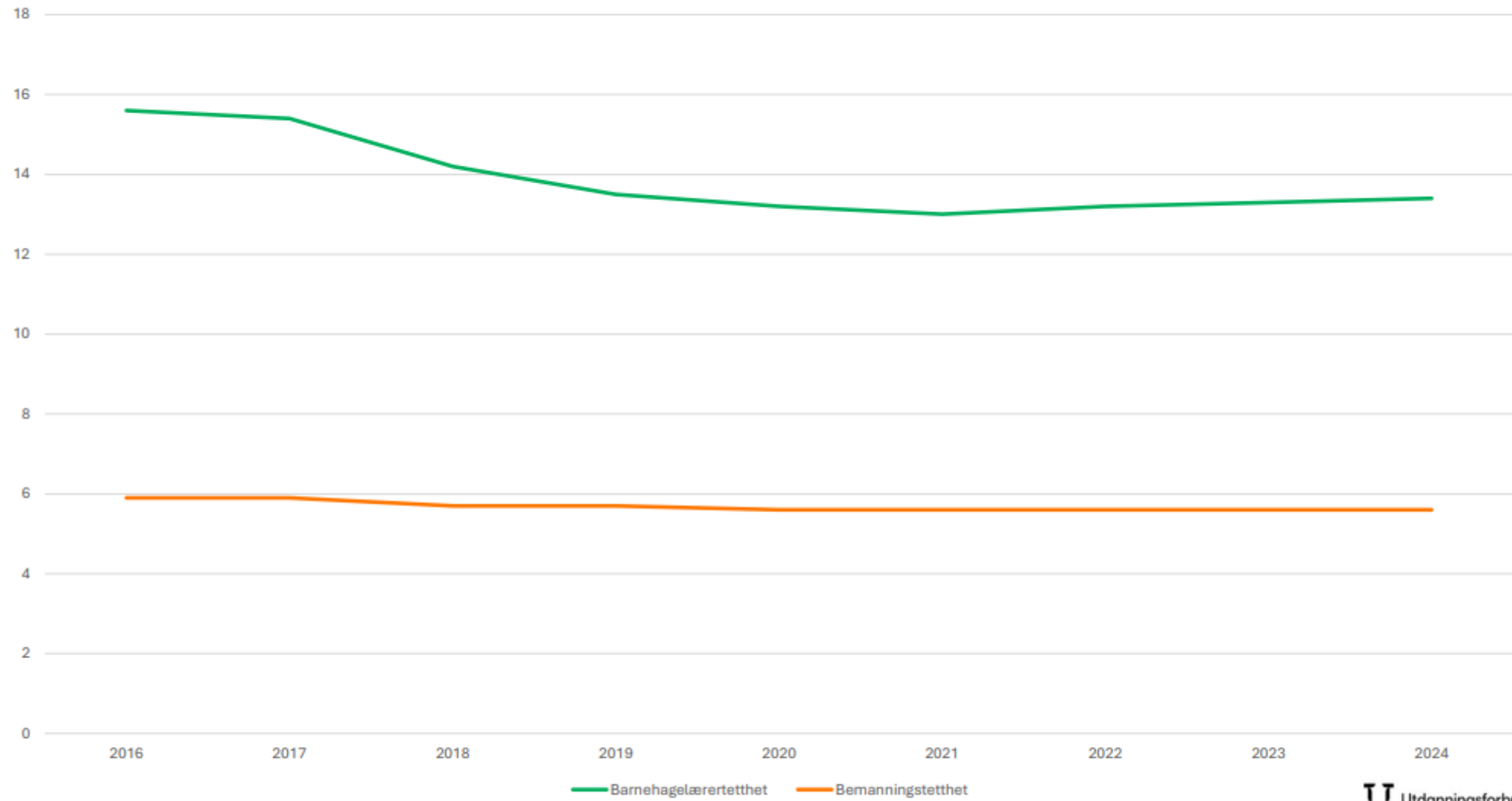
Elevtallsutvikling 2002 – 2023, grunnskolen

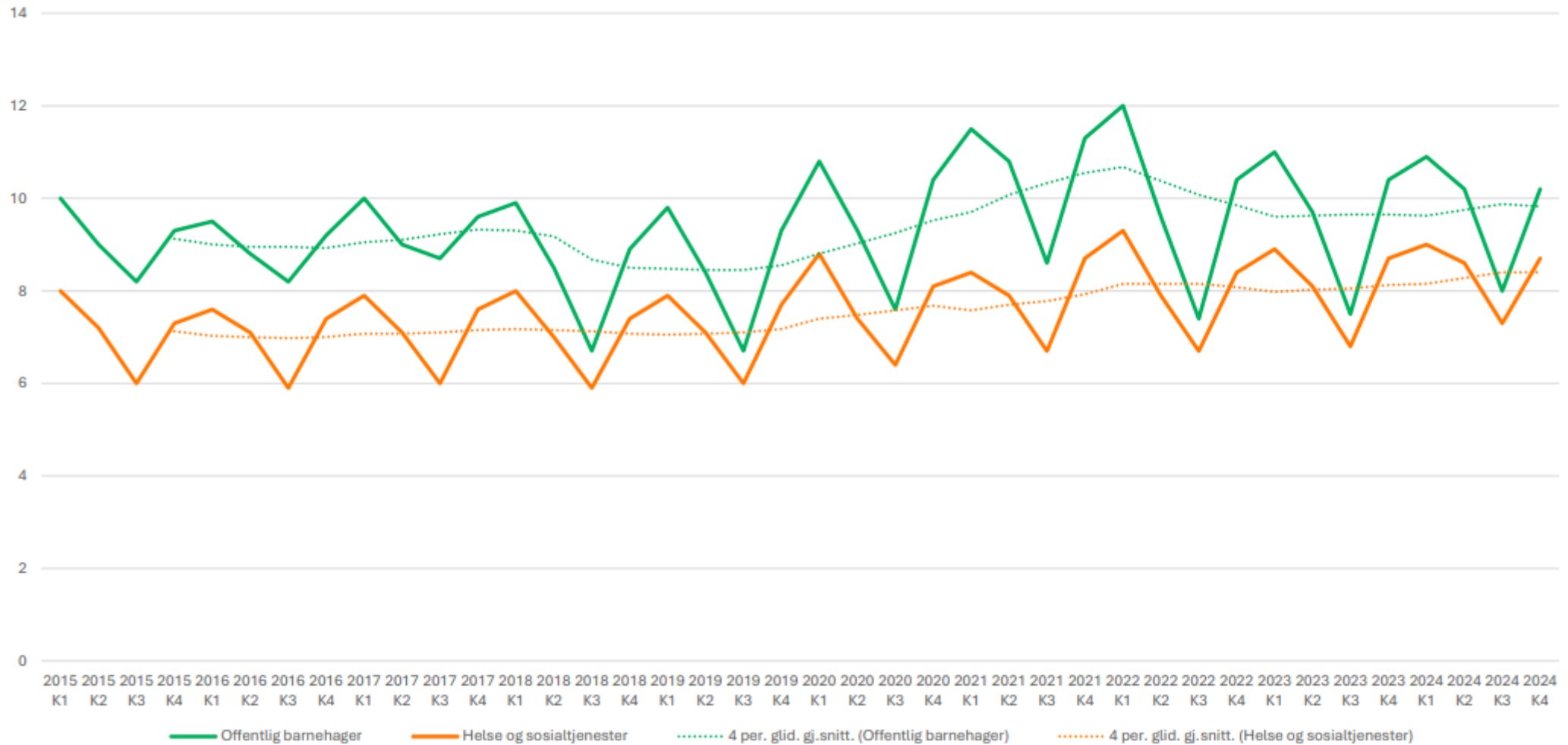
Andre sentrale indikatorer

Barnehagelærer - og bemanningstetthet
Legemeldt sykefravær i prosent
Gruppestørrelser i grunnskolen
Utgifter pr barn i barnehage / grunnskole
Antall kommunale grunnskoler
Antall barn pr kommunal grunnskole

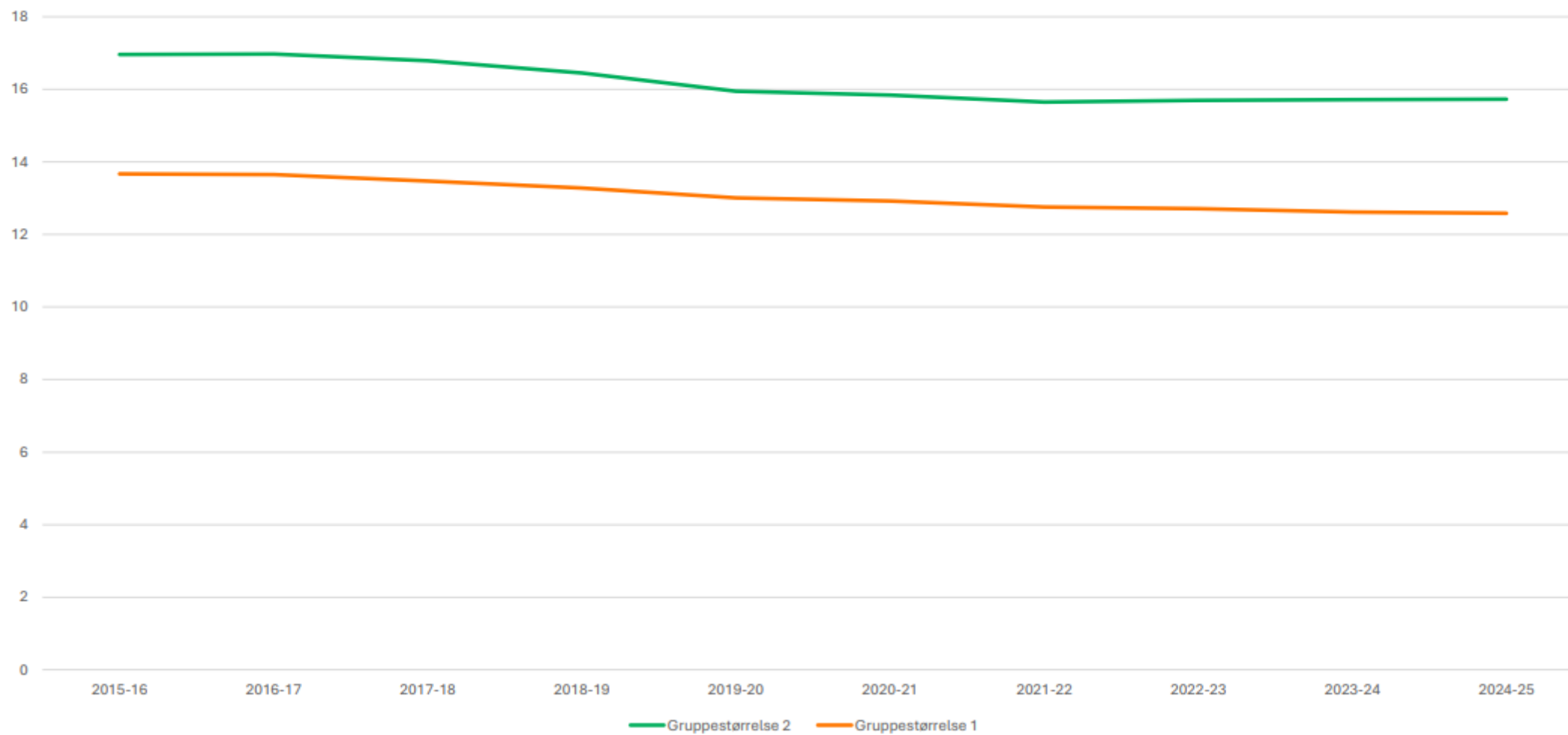
Barnehagelærer- og bemanningstetthet kommunale barnehager

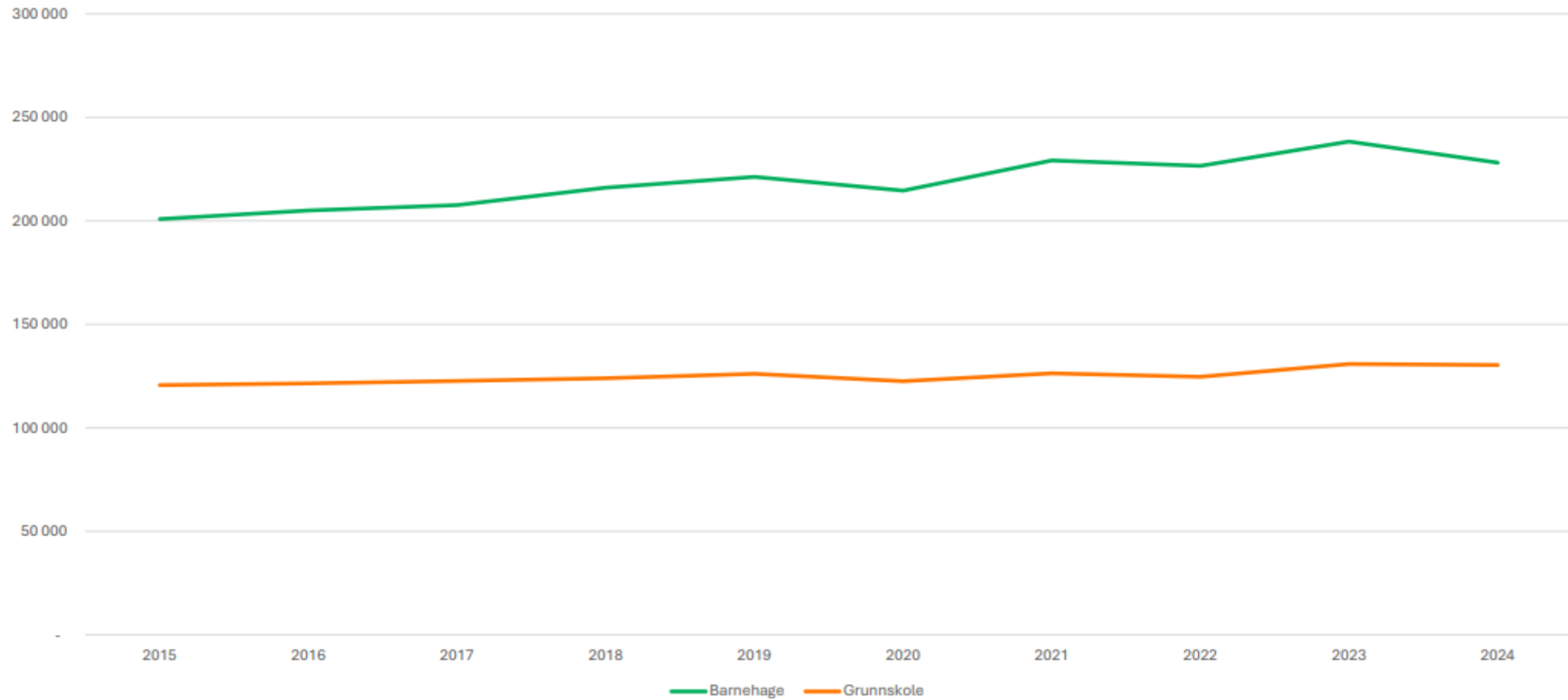
Legemeldt sykefravær i prosent

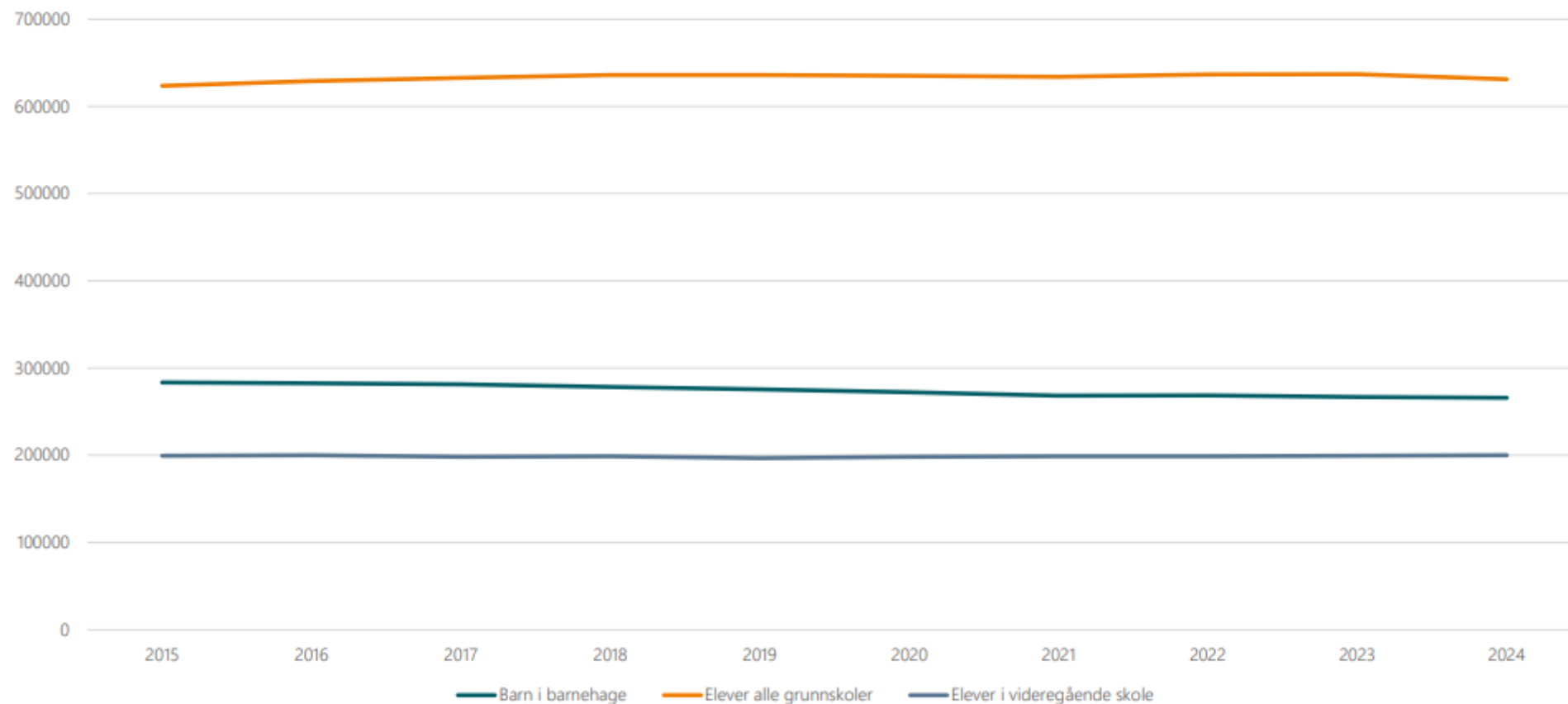
Gruppestørrelse kommunale grunnskoler

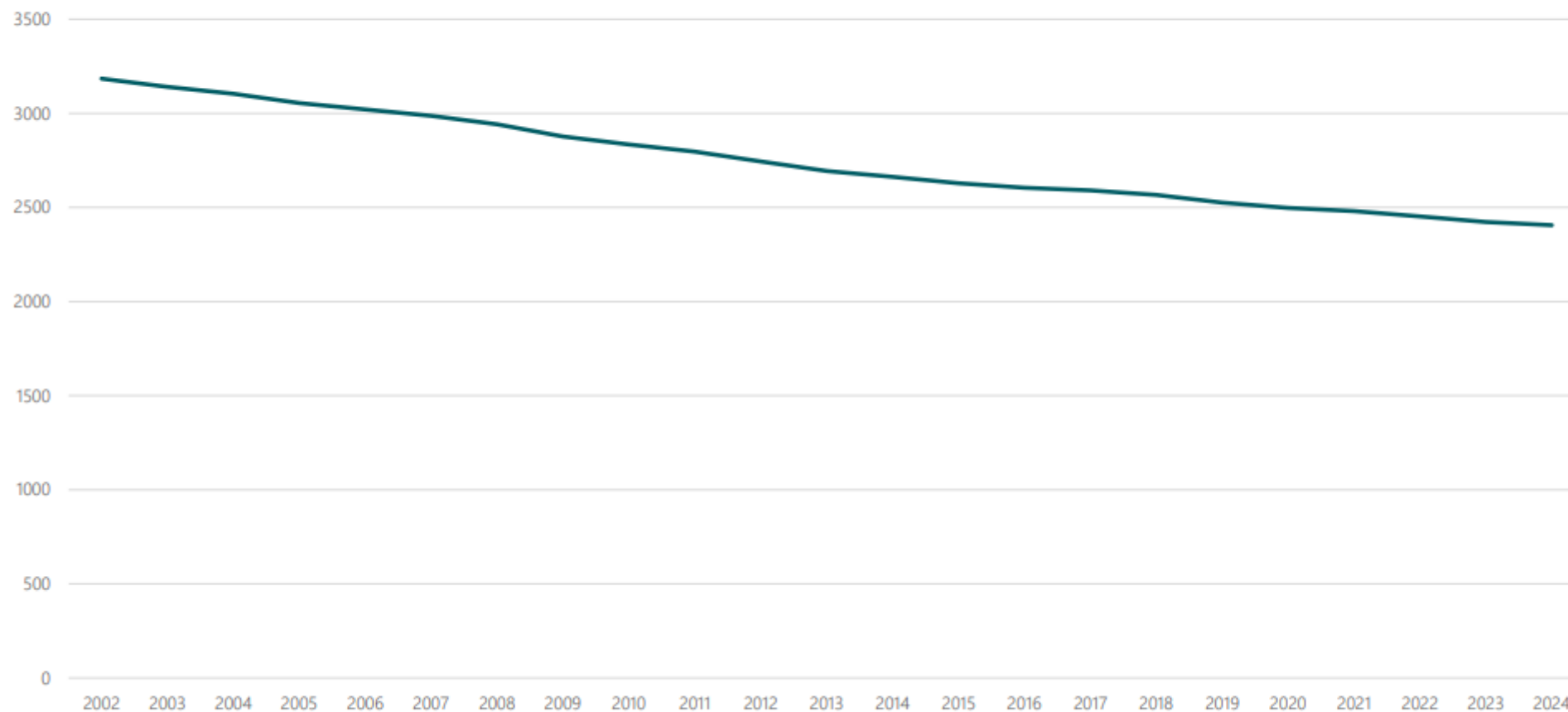
Utgifter per barn/elev barnehage og grunnskole (prisjustert)

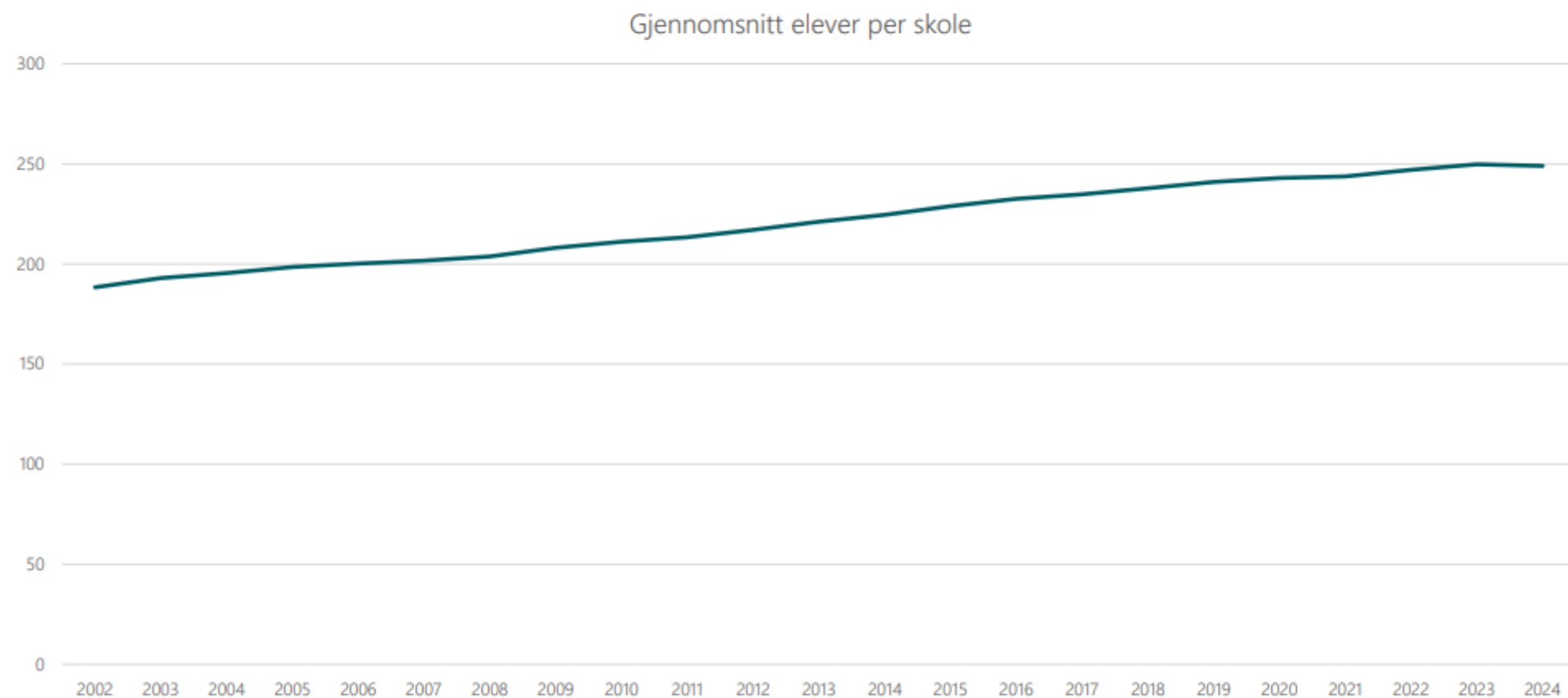
Utvikling antall barn og unge i barnehage og skole 2015-2024

Antall kommunale grunnskoler

Antall elever per kommunale grunnskole

Rammestyring av barnehage- og skolesektoren

- både når det gjelder lov- og regelverk og finansiering
- økt handlingsrom for barnehage- og skoleeier
- forsvarlig, hensiktsmessig etc.
- lokale tillitsvalgtes betydning stadig mer sentral
- finansiering; kommunene kan fritt bruke rammetilskuddet, så lenge det er innenfor lov- og regelverk
- barnehage- og opplæringsloven er derfor svært viktige også i en diskusjon om økonomiske ressurser

Finansiering og lovregulering i sammenheng

- Bestemmelser i barnehageloven og opplæringsloven som regulerer krav til personale
- Bemanningskrav, barnehagelærernorm og minstenorm for lærertetthet
- Klasse- og gruppestørrelse
- Kompetansekraft til undervisningspersonalet
- Individuelt tilrettelagt opplæring/rett til spesialpedagogisk hjelp

Rollen til tillitsvalgte

- Rollen mer sentral i takt med økende lokalt handlingsrom
- Følge opp sentrale budsjettdokumenter lokalt
- Opptre som «tilsynsmann» for egen arbeidsplass/sector
- Påpek mangler ved kommunens rolle som:
 - eier
 - tilsynsorgan
 - bevilgende myndighet
- Synliggjør konsekvensene for din arbeidsplass/sector

Utdanningsforbundets politikk

- Norm for bemannings- og pedagogtetthet i barnehagen
- Norm for lærertetthet i skolen
 - binder ressurser til barnehagene og skolene
 - reduserer det lokale handlingsrommet
- Mer aktiv bruk av lov- og regelverk for å sikre ressurser til barnehage og skole

Regelverk og ressurs sikring

Bemanningsnormer i barnehage og skole er både et pedagogisk virkemiddel og skal binde økonomiske ressurser til barnehage og skole

Normene skal sikre et minimum av ressurser og det skal vurderes hva som skal komme i tillegg

Opplæringsloven § 28-1:

Kommunen som er økonomisk ansvarlig for grunnopplæringen

Skal stille til disposisjon de ressursene som er nødvendige for å oppfylle kravene i loven

Kommunen er forpliktet til å budsjettere med og bevilge midlene til skolene i tråd med de kostnadene det er å oppfylle minstenormen for lærertetthet på hver enkelt skole

Statsforvalteren fører tilsyn med etterlevelsen av kravene

Opplæringsloven

Noen bestemmelser i opplæringsloven som har betydning for ressurstilgangen til skolen:

- Reglene om minstenorm for lærertetthet (kun grunnskole)
- Kompetansekrav for tilsetting og undervisning
- Forsvarlig gruppe-/klassestørrelse
- Regler om særskilt språkopplæring og individuelt tilrettelagt opplæring
- Krav til forsvarlig skoleledelse

[Startside](#) > [Tillitsvalgt+](#) > [Tillitsvalgt i fylkeslag](#) > [Fylkesinfo](#) > [Fylkesinfo](#) > [Fylkesinfo 11/2024: Økonomiske ressurser til grunnskolesektoren og minstenorm for](#)

Fylkesinfo 11/2024: Økonomiske ressurser til grunnskolesektoren og minstenorm for lærertetthet

Mange kommuner har nå en presset økonomi. De siste regnskapstallene viser at andelen kommuner som gikk med underskudd økte markant i fjor, fra om lag 20 prosent i 2022 til hele 45 prosent i 2023. Dette innebærer stramme budsjetter og kutt i de kommunale overføringene til skoler og barnehager.

Legg til i snarveier

Plikt til å stille økonomiske ressurser til disposisjon for å oppfylle kravene i opplæringsloven

I august 2024 trer ny opplæringslov i kraft. I denne lovens § 28-1 blir kommunen sitt juridiske og økonomiske ansvar regulert. Første ledd førte punktum slår fast at det som hovedregel er

Barnehageloven

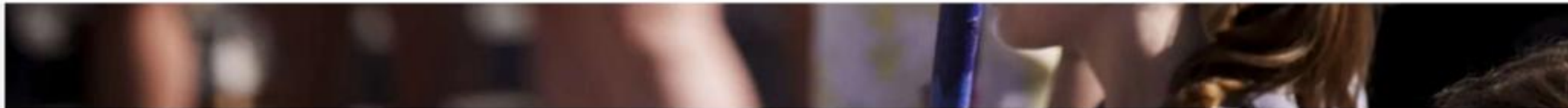
Bestemmelser i barnehageloven som har betydning for ressurstilgangen til barnehagene

- Krav om styrer og pedagogisk leder
- Krav til pedagogisk bemanning og grunnbemanning
- Rett til spesialpedagogisk hjelp
- Rett til egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud for barn med nedsatt funksjonsevne

Når regelverket ikke følges

Det er kommunen og fylkeskommunen som er ansvarlig for å tilby opplæringen og etterleve regelverket. Dersom dette ansvaret ikke følges:

- Tilsyn og klagebehandling gjennomført av statsforvalteren
- Bøter (skolemiljø)
- Avvikssystemer
- Varsling
- Medieutspill
- Samarbeid og allianser (foreldreutvalg, ombud, politisk nivå, etc)

Statsforvalteren slår fast at Stjørdal kommune ikke har lov til å spare penger ved å bryte lærernormen. Foto: Ole Martin Wold

[Vis mer](#)

Slår fast at Stjørdal kommune bryter loven: Har for få lærere

Statsforvalteren i Trøndelag pålegger Stjørdal å følge lærernormen.

Kaja Mejlbo

Publisert 07.10.2024 - 15:49

Sist oppdatert 07.10.2024 - 16:13

– Lovbrudd er ikke noe som kan aksepteres.

Det sa tillitsvalgt ved Fosslia skole i Stjørdal, Marianne Ødegård til Utdanningsnytt i slutten av mai.

ANNONSE

SOS
BARNEBYER

– Kan ikke velge bort krav

I brevet fra dem står det:

«Statsforvalteren er klar over at kommunen er underlagt krav gjennom flere lover og forskrifter innenfor ulike tjenesteområder, og at kommunen kan oppleve å stå i et tverrsektorielt krysspress i en periode hvor kommunen utfordres på økonomi og kapasitet. Statsforvalteren har videre forståelse for at kommunen ut fra dette er nødt til å foreta prioriteringer.»

Men, skriver Statsforvalteren:

«Vi understreker imidlertid at kommunen ikke kan velge eller prioritere bort krav og plikter som følger av lov og forskrifter.»

Utvalget for framtidens fellesskole

[Om utvalget](#)[Mandat](#)[Innspill ▾](#)[Medlemmer av utvalget](#)[Møter i utvalget](#)[Referansegruppe](#)[Aktuelt](#)[Aktiviteter](#)

- Utvalgsleder Bjørn Haugstad

Catch 22: Skolen går såpass dårlig at politikerne må foreta seg noe. Men et av problemene i skolen er at politikerne har lansert for mange endringer og tiltak.

Øvrige utvalgsmedlemmer

- Martin Eckhoff Andresen, førsteamanuensis ved økonomisk institutt UiO
- Henning Fjørtoft, professor i norsk fagdidaktikk ved NTNU
- Astrid Strandbu, professor i pedagogikk ved UiT
- Lene Tanggaard, professor ved institutt for kommunikasjon og psykologi, Aalborg universitet
- Ida Marie Pinnerød, stabssjef Nord Universitet
- Kjerstin Askholt, politimester i Agder politidistrikt
- Hilde Schjerven, virksomhetsdirektør for oppvekst i Færder kommune
- Aslak Sira Myhre, nasjonalbibliotekar ved Nasjonalbiblioteket
- Audun Brandt Lågøyr, Konserndirektør kommunikasjon i Skanska Norge
- Omar Mekki, daglig leder i Guttas Campus (nå bytta jobb til eget firma)
- Kamal Saaliti, miljølærer på Apalløkka skole

Sammensetning utvalg

Seks stykker fra UH

To professorer i
ped/didaktikk
To administrativt
ansatte
Professor i psykologi
Økonom

Tre fra offentlig sektor

Politimester
Kommunedirektør
Nasjonalbibliotekar

To fra skolesektoren

Skoleleder
Miljøarbeider

Næringslivs-
leder

To referansegrupper

Referansegruppe 1
Organisasjonene i skolen
Utdanningsforbundet
KS
Lektorlaget
Skolenes landsforbund
Skolelederforbundet
Elevorganisasjonen
UHR-lærerutdanning
Lærerstudentene

Referansegruppe 2
Hovedsammenslutningene
LO
UNIO
Akademikerne
NHO
Virke
KS
Spekter
YS

Mandatet

- Hvilke sentrale trekk ved samfunnsutviklingen vil kunne utfordre skolen i årene som kommer, og på hvilke måter?
- Hvordan bør skolen utvikles for å bidra til å håndtere nye utfordringer, krav og forventninger i samfunnet?
- Hva barn og unge trenger å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn, og hva det er skolens oppgave å ta ansvar for.
- I lys av punktene over, hvilke endringer på overordnet nivå må gjøres av innhold, omfang og organisering i skolen for at den skal ruste elevene til å møte framtidens utfordringer?
- Utvalget skal vurdere fellesskolens rolle og muligheter innenfor ett eller flere framtidsscenarioer, der minst ett skal vise et scenario der arbeidskraften og den offentlige ressursbruken er knappere enn i dag

Et politisk utgangspunkt

- Utvalget skal ikke se på framtidens skole, men framtidens fellesskole
- Vi skal, med andre ord, ha en fellesskole
- Normativt og politisk utgangspunkt
- Støtter vi dette utgangspunktet?

Tverrgående prosjektgruppe

- Linn Therese Myhrvold
- Morten S Sørmo
- Thomas Nordgård

- Guro Hovde
- Eirik Lund
- Inger Marie Kleppan
Georgstad

Mandat

- utvikle ideer til hvordan fremtidens fellesskole kan se ut, herunder hva som bør bevares, hva som bør videreutvikles og hva som bør endres

Mandat

- skape møteplasser der synspunktene til aktuelle grupper kan hentes inn, med særlig vekt på lærerprofesjonens stemme

Mandat

- bidra til at lærerperspektivet løftes frem særskilt når Utdanningsforbundet utvikler politikk om fremtidens fellesskole

Mandat

- gi råd til sentralstyret og løfte frem eget arbeid når aktuelle saker behandles i sentralstyret

Mandat

- bidra til å skape diskusjoner om aktuelle problemstillinger internt i organisasjonen

Mandat

- komme med forslag til aktuelle temaer for utredninger og undersøkelser som kan styrke kunnskapsgrunnlaget for ide- og politikkutvikling

Hva legger dere i begrepet «felleskolen»?

At alle får like muligheter?

At alle går i samme type skole?

At alle lærer det samme?

At alle bruker like lang tid på skoleløpet?

At alle går gjennom det samme innholdet?

At alle har lik(everdig) tilgang på hjelpemidler og læremidler?

At opplæringen skaper en felles (nasjonal) identitet?

At skolen legger til rette for fleksibilitet, tilpassing, tilrettelegging og valgfrihet?

At alle får mulighet til å realisere seg selv?

Er det grunn til bekymring for skolen? Hvorfor?

Hva bør vi legge vekt på i det første skriftlige innspillet vårt til utvalget? Aktuelle temaer:

- Det kommunale selvstyret og likeverdig opplæring
- Hvordan sikrer vi nok lærere i framtida?
- Hvilken rolle bør begrepene undervisning og opplæring ha i framtidas skole?
- Individ og fellesskap – den vanskelige balansen
- Hvordan skape et stort «vi» i en fragmentert offentlighet
- Inkludering, trivsel og fellesskap
- Hva er egentlig god utdanning? Hvordan kan vi vite at utdanninga er god i framtida? Har systemet vi har i dag, vært en suksess. (Hvordan styrer vi sektoren)
- Brei og praktisk opplæring som favner alle
- Prioritering av knappe ressurser – Er det aktuelt å kutte i omfanget av opplæringa?
- Private tilbud: Nødvendig onde eller velkomment supplement

Fellesskolen — Alle snakker om den

Noe selvsagt og klart definert — eller?

Utdanningsforbundet har klar politikk om fellesskolen — eller?

Ikke alle vil bevare fellesskolen — eller?

Ideal eller realitet?

- Hvordan ser fremtidens fellesskole ut? Hva bør endres fra i dag, og hva må bevares?
- Hva må Utdanningsforbundet være særlig oppmerksom på, i den kommende debatten om fellesskolen?
- Hvordan ser lærer- og lederrollen ut i fremtidens fellesskole?